

AN ANALYSIS OF PRISON ARGOT AND ITS TYPES

Mahmudova Jasmina

O'ZMU 2-bosqich talabasi.

E-mail: jasminamakhmudova21@gmail.com

Annotation. In recent years, a lot of research is being carried out in various areas of linguistics, which is the reason for the discovery of unknown aspects in the field. Also, the sociolinguistic terminology is enriched with many examples. In this article, the important lexical-semantic features of prison slang are tried to be revealed more through examples.

Keywords: argot, sleng, jargon, argotism, exclusivity, code.

Аннотация. В последние годы проводится множество исследований в различных областях языкознания, что является причиной открытия неизвестных аспектов в этой области. Также социолингвистическая терминология обогащена множеством примеров. В данной статье важные лексико-семантические особенности тюремного жаргона пытаются раскрыть более подробно на примерах.

Ключевые слова: арго сленг арготизм эксклюзивность код.

Til muloqotning asosiy usuli sifatida ijtimoiylashuv va xulq-atvor kodlarini ishlab chiqish va davom ettirishning asosiy tarkibiy qismidir. “Argo” atamasini ta’riflashda turli xil qarashlar mavjud. Shuningdek, O.S.Axmanovanning “Slovar lingvistikicheskix terminov” asarida “Argo aynan jargondir, faqat jargondan salbiy ma’nosi, kamsitish, masxaralash ma’nosi yo’qligi bilan farq qiladi. San’atkorlik argosi. Harbiy argo. O’g’rilar argosidan iboratligi, ingliz tilidagi sleng terminiga tengligi qayd qilinadi⁶⁵. D.E.Rozental va M.A.Telenkovalarning "Slovar-spravochnik lingvistikicheskix terminov" lug’atida quyidagicha izohlanadi: "Argo-alohida guruh, to’dalarning boshqalardan lisoniy ajralib turish maqsadida sun’iy yaratilgan tili (ba’zan maxfiy tili) bo’lib, asosan, o’sha guruhga begona kishilar tushunmaydigan so’zlari bilan farq qiladi. Talabalar argosi. Sport argosi. Qartabozlar argosi. O’g’rilar argosi"⁶⁶. A.Hojievning “Tilshunoslik terminlarining izohli lug’ati” da quyidagicha ta’rif berilgan: “Argo” (fran. Argot jargon). Yasama til. Biror ijtimoiy guruh, toifaning (masalan, talabalar, sportchilar, o’g’rilar va b.) o’ziga xos, boshqalar tushunmaydigan lug’aviy birliklardan iborat yasama tili. Mas., kolxoz –chiptasiz yo’lovchilar (haydovchilar tilida)⁶⁷. Shunga ko’ra, biz argo tarkibiga kiradigan so’z va iboralarni argotizmlar deb olishimiz mumkin. Xuddishunday, A.Hojiyev: “Argotizm. Biror argoga xos so’z va iboralar. Argotizmlar adabiy tilda biror uslubiy maqsad bilan qo’llanishi mumkin“, - degan fikrni ilgari suradi.

Argolar kimlar tomonidan qo’llanilayotganiga ko’ra, o’g’rilar argosi, qartabozlar argosi, mahbuslar argosi kabi turlarga bo’linadi. Shuningdek, qamoqxona argosi boshqa argo turlaridan yuqori darajada sirli bo’lishi kerakligi bilan ajralib turadi, qamoqxonadagi vaziyat ulardan shuni

⁶⁵ Axmanova O.S. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – 2-е изд., стер. – М : УРСС : Едиториал УРСС, 2004. – 271 с.

⁶⁶ Розенталь Д.Э., Теленкова М.А. Словарь-справочник лингвистических терминов: пособие для учителя. — Москва: Просвещение, 1985. — 199 с.

⁶⁷ Hojiyev A. Tilshunoslik terminlarining izohlilug’ati. Toshkent: O’zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2002. — 43 b.

talab qiladi. Mahbuslar argosining leksikasi qisqa umr ko'rishi kerak, chunki uning ikkita asosiy vazifasi: eksklyuzivlik va jamiyatga qarshi turishdir. Aftidan, mahbuslar ko'pincha qamoqxona xodimlarini ularning nutqini tushunishga yo'l qo'ymaslikni va o'ziga xos qarama-qarshi madaniyatni saqlashni xohlashadi. Shulte ta'kidlaganidek, qamoqxona argosi hayotiyligini saqlab qolish uchun doimiy ravishda o'zini yangilab turadi. Misol uchun, kich argosi bir vaqtlar "qamoqxona" ma'nosida ishlatilgan, ammo u oxir-oqibat eskirgan va o'rmini uy argosi egallagan.

Qamoqxona argolarini nimaga nisbatan qo'llanilishiga ko'ra 3 guruhga bo'lishimiz mumkin: qamoqxona buyumlariga nisbatan qo'llaniluvchi argolar, shaxslarga nisbatan qo'llaniluvchi argolar va holatlarga nisbatan qo'llaniluvchi argolar.

Buyumlarga nisbatan qo'llaniluvchi argolar o'zida ham sirlilik, ham o'ziga xoslik xususiyatiga ega bo'ladi. Quyidagi jadvalda bunday argolarga misollar berilgan:

Argo	Lug'aviy ma'nosi
Asosiy	Qamoqxona stoli
Havo	Pul
Reshka	Panjara
Xapok	Suv ichiladigan idish
Lipa	Qalbaki hujjat
Chefir	Achchiq choy
Bo'ri bileti	Ozod qilinganlik haqidagi guvohnoma
Katki	Yekatorina surati tushirilgan pul

Mahbuslar qamoqxonaga kelgandan keyin, ularning moslashib ketishi uchun vaqt kerak bo'ladi. Chunki bu yerdagi muhit tashqi olamdan butunlay farq qiladi. Yangi kelgan mahbus "Salom, mujiklar" deyishi yaramaydi. Chunki bu yerdagi toifalarning har birining o'z nomi bo'ladi. Agar "blatnoy"lar o'tirgan bo'lsa, ularni "mujik" deya haqorat qilib, obro'sini pastga urgan bo'ladi. Shaxslarga nisbatan qo'llaniladigan argolar:

Go'sht	O'g'ri
Quloq	Haqiqatni aytadigan to'g'ri mahbus
Depan	Qamoqxona navbatchisi
Xaza, xata	Aka, uka
Xatadosh	Sherik, bir kamerada yashovchi kishi
Saqoqush	Bezori
Kontingent	Jinoyatchi
Frayer	Erkin odam, ozodlikdagi shaxs
Kent	Do'st

Qamoqxonadagi holatlar, vaziyatlarga nisbatan qo'llaniluvchi argolar:

Shuxer	Shovqin
Kipish	Janjal
Volya	Ozodlik
Sizo	Tergov
O'chirish	O'ldirish
Shmon	Tintuv

Ayrim talqinlarga ko‘ra, “shmon” so‘zi Sharqiy Yevropa yaxudiyari tili bo‘lmish “idish” (qadimiy ivrit va nemis tillari aralashmasi) tilida “sakkiz” raqamini anglatadi. Chor Rossiyasi davrida qamoqxonalarda har kuni soat sakkizda kameralarda tintuv o‘tkazilgan. Shu tariqa "soat sakkizda o‘tkaziladigan tintuv" o‘rniga “shmon” so‘zi ishlatilgan.

Qamoqxona argolari boshqa argo guruhlariga singari o‘ta sirli, yashirin, niqoblangan bo‘ladi. Argolarning yangilanib turishi nafaqat qamoqxona argo lug‘atining zaxirasiga, balki muqarrar ravishda til xilma-xilligining leksik-semantik murakkabligiga ham hissa qo‘shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Langacker, R. W. 2008 "Is slang a word for linguists?", London, 5-17 p
2. Hojiyev A. 2002. Tilshunoslik terminlarining izohli lug‘ati, Toshkent, 128 b.
3. Schulte, M. 2010. “The language of the underworld and its sociolinguistic significance”, Contributions to the Study of Language, Literature and Culture. — 45-60 p.
4. <https://www.babbel.com/en/magazine/cants-and-anti-languages-the-secret-history-of-cryptolects>
5. Ахманова О.С. 2004. Словарь лингвистических терминов, Москва – 271 с.
6. Розенталь Д.Э., Теленкова М.А. Словарь-справочник лингвистических терминов: пособие для учителя.— Москва: Просвещение, 1985. — 199 с.